

Zachránce maminek

Před 160 lety Ignaz Semmelweis zveřejnil svou nauku o infekcích

Kdyby se dnes k operování či vedení porodu přistupovalo v pocákaném plášti, jakož i se špinavýma rukama, asi by to vyděsilo i člověka medicínou zcela nedotčeného. Ještě před 160 lety to ale bylo běžné, ba dokonce žádoucí – plášť připomínající ten řeznický svědčil o rozsáhlé praxi a ruce právě vyndané z útrobu mrtvého zase o mazáctví nositele.

Výsledky takzvaných krvavých lékařských zákroků tomu odpovídaly: pooperační úmrtnost v nemocnicích dosahovala až šedesáti procent! O moc lepší to nebylo ani v porodnicích, kde zase řádila horečka omladnic. Pravděpodobně první, kdo zavětil stopu, byl americký lékař Oliver Holmes, který si v roce 1843 všiml, že horečka omladnic „je tak nakažlivá, že lékaři a ošetřovatelky ji často přenášejí z pacientky na pacientku“. Jeho významný kolega ihned tento názor ohodnotil jako „bláznivý nápad jakéhosi pisálka“.

A v Evropě? Kupříkladu na jedné ze dvou vídeňských porodnických klinik poloviny 40. let předminulého století horečka omladnic připravila o život přes desetinu původně zdravých maminek. Přitom na sousední porodnické klinice jich ze stejného důvodu umírala sotva setina. Kvůli pravidlu, že kliniky se v příjmu obden střídaly, ženy dokonce v zoufalé snaze „vydržet“ na ten správný den spontánně rodily na chodníku před „lepší“ klinikou.

Lékaři to všechno registrovali, ale moc je to nezajímalo. Až na jednoho – Ignaze Semmelweise. Coby novopečený asistent se nespokojil s bezduchým ctěním tradice a začal obě porodnice srovnávat ze všech možných hledisek. Všiml si třeba, že jeho klinika (ta „špatná“) slouží k výcviku mediků, zatímco „dobrá“ k výcviku pouze

**Ignaz Semmelweis,
1818–1865**

porodních bab. Ve stejné době pak náhle zemřel jeden ze Semmelweisových přátel, poranil se při pitvě a dostal sepsi v leccems podobnou horečce omladnic. Bystrý Ignaz z toho vydedukoval, že rodičky infikují studenti, kteří je přicházejí vyšetřovat cestou z pitevny. A tak se jednoho květnového dne 1847 na vstupních dveřích porodnického oddělení objevuje písemný příkaz, aby si všichni, kdož přicházejí z pitevny, důkladně umyli ruce v chlorové vodě. Odhodlaný Semmelweis pak vlast-

Jako první pochopil, že je třeba mýt si ruce

ním tělem bránil pánům medikům ve vstupu, dokud jejich ruce nepáchly chlorem. Během dvou let úmrtnost poklesla z 11,4 na 1,27 procent. Porodnictví i chirurgie s právě objevenou narkózou (1846) stály na prahu hvězdného období. Zpátečnický přednosta ale Semmelweise vypudil z kliniky a úmrtnost brzy opět vzrostla.

Triumf a pád dona Quijota

Triumvirát významných vídeňských profesorů medicíny – tedy Češi Karel Rokitský a Josef Škoda a Moravan Ferdinand Hebra – zklamaného kolegu přemluvili, aby své objevy o původu horečky omladnic představil plénu kolegů z Vídeňské lékařské společnosti 15. května 1850. Obvykle nesmělý, nevýřečný Semmelweis si vedl nečekaně dobře; po dlouhé diskusi předsedající konstatoval, že přednášející dosáhl v prezentaci a obhajobě svých teorií znamenitého úspěchu. Jenže zatímco oponenti své výhrady zeširoka opublikovali, nervově labilní Semmelweis neotiskl zhora nic, jako by vyklidil pole! Navíc odmítl méně prestižní klinické místo (považoval je za urážku), nepřijal nabídku k financování dalšího výzkumu a utekl z Vídně do rodné Budapešti. Knihu o infekčním původu horečky omladnic a její prevenci vydal až v roce 1861, kdy už po něm neštěkl ani pes.

Deprimovaný bojem s větrnými mlýny, psychickými problémy a posléze navíc sužovaný Alzheimerovou chorobou začal chátrat. Nakonec dobře míněným podvůdkem příbuzných a přátel skončil ve vídeňské psychiatrické léčebně. S tím se ovšem odmítl smířit, pročez při jednom ze svých záchvatů zuřivosti dostal

od ošetřovatelů blázince pořádný výprask. Schytnané rány se mu zanítily, a tak doktor Ignaz Semmelweis 13. srpna 1865 v sedmačtyřiceti zemřel na to, proti čemu celý život marně bojoval – na otravu krve. Dějinnou ironií den po jeho smrti chirurg Joseph Lister v Glasgow provedl první antiseptickou operaci. ■